

1

מקום להידוק
דפי השאלון

75281

משרד החינוך

אגף בכיר בחינוך

המנהל הפדגוגי

מחברת בחינה

לנבחנים ולנבחנות שלום,

יש לקרוא את ההוראות בעמוד זה ולמלא אותן בדיוקנות. אי-מילוי ההוראות עלול לגרום לתקלות ואף להביא לפסילת הבחינה. הבחינה נועדה לבדוק הישגים אישיים, ולכן יש לעבוד עבודה עצמית בלבד. בזמן הבחינה אין להיעזר בזולת ואין לתת או לקבל חומר בכתב או בעל פה.

אין להכניס לחדר הבחינה חומר עזר – ספרים, מחברות, רשימות – חוץ מ"חומר עזר מותר בשימוש" המפורט בגוף השאלון או בהוראות מוקדמות של המשרד. כמו כן אין להכניס לחדר הבחינה טלפונים או מכשירים אלקטרוניים אחרים. שימוש בחומר עזר שאינו מותר יוביל לפסילת הבחינה.

לאחר סיום כתיבת הבחינה יש למסור את המחברת למשגיח ולעזוב בשקט את חדר הבחינה.

יש להקפיד על טוהר הבחינות!

הוראות לבחינה

- יש לוודא כי במדבקות הנבחן שקיבלתם מודפסים פרטיכם האישיים. אין להוסיף או לשנות שום פרט במדבקות, כדי למנוע עיכוב בזיהוי המחברת וברישום הציונים.
- אם לא קיבלתם מדבקה, יש למלא בכתב יד את הפרטים במקום המיועד למדבקות הנבחן.
- אסור לכתוב בשולי מחברת הבחינה (החלק המקווקו) משום שחלק זה לא ייסרק.
- לטייטה ישמשו אך ורק דפי מחברת הבחינה שיועדו לכך.
- אין לתלוש או להוסיף דפים. מחברת שתוגש לא שלמה תעורר חשד לאי-קיום טוהר הבחינות.
- אין לכתוב שם בתוך המחברת משום שהבחינה נבדקת בעילום שם.

בהצלחה!

מדבקת שאלון ملصقة نموذج امتحان שאלון: 075281 עברית עצמאי	מדבקת נבחן והתאמות ملصقة ممتحن وملاءمات <table><tr><td>שנה السنة</td><td>חודש الشهر</td></tr><tr><td>מועד מועד</td><td></td></tr><tr><td>סמל ביה"ס</td><td>מס' תעודת הזהות</td></tr><tr><td>رقم المدرسة</td><td>رقم الهوية</td></tr></table> יש להדביק כאן ↑ מדבקת נבחן (ללא שם) يجب هنا ↑ إلصاق ملصقة ممتحن (بدون اسم)	שנה السنة	חודש الشهر	מועד מועד		סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות	رقم المدرسة	رقم الهوية	מדבקות לנבחנים ملصقات للممتحنين
שנה السنة	חודש الشهر									
מועד מועד										
סמל ביה"ס	מס' תעודת הזהות									
رقم المدرسة	رقم الهوية									

יש לסמן במשבצת ☐ אם ניתנה מחברת נוספת
يجب الإشارة في المربع إذا أُعطي دفتر إضافي
* التعليمات باللغة العربية على ظهر الصفحة

الإدارة التربويّة
وزارة التربية والتعليم
القسم الكبير لامتحانات

دفتر امتحان

تحيّة للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصفحة والعمل وفقاً لها بدقة . عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان .
أعدّ الامتحان لفحص التحصيلات الشخصية، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط . أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على موادّ مكتوبة أو شفهيّة .

لا يُسمح إدخال موادّ مساعدة – كتب، دفاتر، قوائم – إلى غرفة الامتحان، ما عدا "موادّ مساعدة يُسمح استعمالها" المفصّلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم . كما لا يُسمح إدخال هواتف خلويّة أو أجهزة إلكترونيّة أخرى إلى غرفة الامتحان . استعمال موادّ مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان .
بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء .

يجب التقيّد بنزاهة الامتحانات!

تعليمات لامتحان

1. يجب التأكّد بأنّ تفاصيلكم الشخصية مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلتم عليها . لا يُسمح إضافة أو تغيير أية تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عواقب في تشخيص الدفتر وفي تسجيل العلامات .
2. في حال عدم حصولكم على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعدّ لملصقة الممتحن، بخطّ يد .
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدفتر (في المنطقة المخططة)، لأنّه لن يتمّ مسح ضوئيّ لهذه المنطقة .
4. للمسوّدة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدّة لذلك فقط .
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق . الدفتر الذي يُسلّم ناقصاً يُثير الشكّ بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات .
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدفتر، لأنّ الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم .

نتمنّى لكم النجاح!

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ה, 2025
מספר השאלון: 75281
נספחים: נספח 1 – מאמרים
נספח 2 – דף עזר

עברית: הבנה, הבעה ולשון

לבתי ספר עצמאיים

הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק ראשון	–	הבנה והבעה	–	50 נקודות
חלק שני	–	לשון	–	50 נקודות

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש

פרק ב: תחביר
פרק ג: מערכת הצורות
יש לבחור באחד הפרקים

סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).

ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים א–ג שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–4 שלפניכם.
הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. א. הרב גרוסמן (מאמר ג) מזכיר במאמרו את ההתקדמות הטכנולוגית, ומבטא באמצעותה השקפת עולם בנוגע למעמד הזקן בחברה.
מהי השקפת העולם הזאת? (3 נקודות)

ב. גם הרב קובר (מאמר א) מזכיר במאמרו את ההתקדמות הטכנולוגית.
האם הוא מבטא באמצעותה השקפה דומה או מנוגדת לזו שבמאמר ג? הסבירו את תשובתכם.
(4 נקודות)

2. א. לפניכם משפט ממאמר ב: "טרגי הוא מצבו של עם שאיננו יודע להוקיר את הזקן". (פסקה ה)
מהו האירוע ההיסטורי שבאמצעותו הכותב מבסס רעיון זה? הסבירו את קביעתכם. (2 נקודות)

ב. הרב קובר (מאמר א) והרב עלברג (מאמר ב) מציגים דעה רווחת בנוגע למאפייניהם של הצעירים.
(1) נסחו את הדעה הרווחת על פי שני הכותבים.

(2) הרב עלברג (מאמר ב) מסתייג ממסקנה שעשויה לעלות מן הדעה הרווחת.

- מהי המסקנה שהוא מסתייג ממנה?
- כיצד הוא מבסס את עמדתו?

(8 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

3. הרב עלברג (מאמר ב) והרב גרוסמן (מאמר ג) משתמשים בדימויים שבאמצעותם הם ממחישים לנמען את דמות הזקן בעיני החברה.
- א. כתבו את שני הדימויים. (3 נקודות)
- הדימוי ממאמר ב: _____
- הדימוי ממאמר ג: _____
- ב. תארו את דמות הזקנים המשתקפת מן הדימויים בשני המאמרים. כתבו פסקת השוואה (שניים עד שלושה משפטים). השתמשו בקשרים לוגיים מתאימים. (5 נקודות)
- _____
- _____
- _____

4. מטלת כתיבה (25 נקודות)
- בעת האחרונה הציבה העירייה באזור מגוריהם ספסלי עץ לישיבה, ועליהם הכיתוב "מפני שיבה תקום". בהשראת מיזם זה ייערך בכיתתכם דיון בנושא "כבוד הזקנים". לקראתו התבקשתם לכתוב סקירה בנושא זה. בסקירתכם כתבו על המעלות של הזקנה ועל היחס הנדרש מן החברה כלפי הזקנים. התבססו על מאמר ב (הרב עלברג) ומאמר ג (הרב גרוסמן). כתבו בהיקף של 100 – 200 מילים. הקפידו על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה ובסופה (ביבליוגרפיה). השתמשו בעמוד זה ובעמוד 6 לכתיבת טיוטה, ואת הסקירה כתבו בעמודים 7–8.

טיוטה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

טיוטה

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

[illegible]

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. ענו על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב–ג.

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש – חובה (10 נקודות)

בפרק זה ענו על שאלה 5.

5. לפניכם משפטים ובהם מספרים מודגשים וכן אפשרויות להגיית שם המספר ואותיות השימוש. כתבו במילים את המספרים המודגשים (אין צורך לנקד), והקיפו את הצורה הנכונה של שם המספר ואותיות השימוש מבין האפשרויות הנתונות.
 - (1) לרגל חודש האזרח הוותיק, ב-29 _____ בספטמבר 2024, פרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מסמך, ובו מבחר נתונים על אזרחי ישראל הוותיקים בני 65 _____ ויותר.
 - (2) בסוף שנת 2023 מנתה אוכלוסיית האזרחים הוותיקים בישראל כמיליון ורבע איש, שהם כְּשִׁלוֹשָׁה עָשָׂר / כְּשִׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה / כְּשִׁלוֹשָׁה עָשָׂר / כְּשִׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה אחוזים מתושבי המדינה, ומהם 694,000 _____ נשים וכ־ 560 אלף גברים. מקום המדינה גדל חלקם של האזרחים הוותיקים באוכלוסייה פי 3 _____, משום שתוחלת החיים עלתה. לפי התחזית, בשנת 2045 יהיו בישראל יותר מ־2 _____ מיליון אזרחים ותיקים.
 - (3) ישראל נמצאת במקום ה־84 _____ מבין המדינות בעולם מבחינת שיעור האזרחים בני 65 ויותר באוכלוסייה.
 - (4) מבין שְׁלֹשֶׁת / שְׁלוֹשָׁה / שְׁלוֹשׁ / שְׁלוֹשׁ הערים הגדולות בארץ ניכר כי בחיפה שיעור האזרחים הוותיקים הוא הגבוה ביותר.
 - (5) בישראל פועלים יותר מ־1,315 _____ מוסדות עבור בני הגיל השלישי.
 - (6) חוק האזרחים הוותיקים נחקק בשנת 1989, ומאז הוא תוקן 17 _____ פעמים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.
בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר **או** בפרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

ציינו את שם הפרק שבחרתם: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 6–10 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

6. א. לפניכם שלושה משפטים.

I. לפי ההשקפה החומרית, הנעורים מסמלים את הכוח ואת השאיפות, ואילו הזקנה מסמלת את

הוויתור ואת השאיפה לשקט ולמנוחה.

II. כדי שימי הזקנה שלנו יהיו מלאי עניין, נדאג שהם יהיו מלאי משמעות.

III. המשמעות של הביטוי "זקני העם" היא "מנהיגים בעלי חוכמה" ללא קשר לגיל הכרונולוגי.

(1) כתבו ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

- אם המשפט הוא משפט מורכב, תחמו את הפסוקית או הפסוקיות שבו, וציינו מעל התחימה את התפקיד התחבירי שלה/שלהן.
- אם המשפט הוא משפט איחוי, ציינו מעל מילת הקישור את הקשר הלוגי שהיא מבטאת.

(2) במשפטים I, II מסומנות בקו מילים. כתבו מעליהן את התפקידים התחביריים שלהן.

ב. לפניכם משפט מורכב.

מלכות ישראל התפלגה משום שרחבעם בחר בעצת הצעירים ולא בעצת הזקנים.

המירו את המשפט הנתון במשפט פשוט. שמרו על משמעות המשפט.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

7. א. לפניכם שלושה משפטים מורכבים.

- I. אדם איננו נקרא זקן אלא אם כן קנה חוכמה.
- II. תקנות האזרחים הוותיקים קובעות: חוברת מידע תישלח בדואר לכל אזרח ותיק עם הגעתו לגיל פרישה.
- III. אנו מכבדים את הזקנים בחברה שלנו מפני שבמשך חייהם הם מעניקים לנו ערכים שנחלו מן הדורות הקודמים.
- (1) בשניים מן המשפטים I–III יש פסוקיות תיאור. תחמו אותן, וכתבו מעל כל אחת מהן את סוג התיאור.
- (2) המירו את המשפט שאין בו פסוקית תיאור במשפט בעל פסוקית תיאור זמן. (אין להוסיף מידע חדש למשפט.)

- ב. לפניכם שלושה משפטים. בשניים מן המשפטים יש תמורה.
- I. מקורות רבים כותבים על הענקת יחס ראוי לזקן, בפרט בנוגע לתלמיד חכם.
- II. ככל שהאדם מזדקן, הכוח הרוחני שבו, כלומר הנשמה, הולך ומתחזק.
- III. לפי המדרש בבראשית רבה, אברהם אבינו הוא שתבע זקנה.
- (1) הקיפו את מספרו של המשפט שאין בו תמורה.
- (2) סמנו קו מתחת לתמורה בכל אחד מן המשפטים האחרים.
- (3) ציינו את התפקיד התחבירי של החלק שהתמורה ממירה בכל אחד מן המשפטים שיש בו תמורה.
- מספר המשפט: _____ התפקיד התחבירי של החלק שהתמורה ממירה: _____
- מספר המשפט: _____ התפקיד התחבירי של החלק שהתמורה ממירה: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

8. א. לפניכם קטע מתוך סיפור.

הוסיפו לו סימוני פיסוק לפי ההנחיות שלפניכם.

באחת מנסיעותיו של ראש ישיבת קליבלנד הרב יעקב קמינצקי זצ"ל נלווה אליו נכדו מפאת

זקנתו של הרב. גוי שפגש אותם שאל מדוע נכדך מתייחס אליך בהערצה ביראת כבוד ובכבוד

ראש ואילו אצלנו לדאבוני הרב מזלזלים במבוגרים?

• פסקו הסגר.

• פסקו תמורה.

• פסקו חלקים כוללים.

• פסקו דיבור ישיר.

• פסקו משפט איחוי.

ב. לפניכם משפט.

התפיסה הרווחת הופרכה במאמר באמצעות הוכחה מן המקורות.

יש הטוענים שזהו משפט פשוט, ויש הטוענים שזהו משפט מורכב.

הסבירו את הנימוק לכל אחת מן הטענות. בתשובתכם השתמשו במושגים מתחום התחביר.

ג. לפניכם קטע ובו מודגשות צורות בינוני.

מאמץ של מבוגרים להיראות צעירים הוא תופעה נפוצה. אולם למעשה זהו מאמץ מיותר כי מראה מבוגר

אינו בהכרח מראה מגונה.

(1) מהו התפקיד התחבירי המשותף לכל המילים המודגשות? _____

(2) מבין המילים המודגשות העתיקו את המילה היוצאת דופן מבחינת חלקי הדיבור. _____

(3) ציינו מהו חלק הדיבור של המילה היוצאת דופן. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

9. א. לפניכם שני משפטים.

I. האדם, לפי גישת היהדות, חי לא רק למען עצמו אלא אף למען הכלל. _____

II. אין זקן אלא מי שקנה חוכמה. _____

(1) כתבו ליד כל משפט את הסוג התחבירי שלו.

(2) אחד מן המשפטים הוא משפט בעל חלקים כוללים.

סמנו קו מתחת לחלק הכולל במשפט זה, וכתבו מעליו את התפקיד התחבירי שלו.

(3) לפניכם משפט נוסף.

מעלתה של הזקנה אינה נגזרת מן הגיל של האדם אלא מהישגיו הרוחניים.

כתבו את המשפט מחדש בלי להשתמש במבנה "אין...אלא". שמרו על משמעות המשפט הנתון.

ב. לפניכם משפט פשוט.

בגיל חמישים, גיל העצה, קיבלו הלוויים תפקיד של יועצים לצעירי הלוויים.

כתבו מעל המילים במשפט את התפקידים התחביריים שלהן.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

10. א. לפניכם שלושה משפטים מורכבים.

I. אנו צריכים ללמוד מה נדרש מאיתנו לשם מילוי החובה של הידור פני זקנים.

II. שאלה אחרת היא אילו דרכי חינוך נוקטת החברה לקידום מעמד הזקן.

III. השאלה מדוע אדם מנסה להתחמק ממראה של זקן אינה דורשת תשובה בעולם המערבי.

(1) בכל משפט תחמו את הפסוקית, וכתבו מעליה את התפקיד התחבירי שלה.

(2) העתיקו מכל משפט את מילת השאלה, וציינו את התפקיד התחבירי שלה.

ב. לפניכם משפט איחוי.

המילה "זקן" נהפכה בימינו לכינוי גנאי כמעט, ויש צורך במושג חלופי כמו "אזרח ותיק".

(1) סמנו קו מתחת לכל נשוא במשפט.

(2) כתבו את הקשר הלוגי בין שני האיברים, והמירו את וי"ו החיבור במילת קישור אחרת שתבטא

קשר זה.

הקשר הלוגי: _____ מילת קישור אחרת: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 11–15 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

11. לפניכם קטע ובו פעלים מודגשים.

בדורנו **חלו** שינויים בתחום הטכנולוגיה וה**שגו** הישגים פורצי דרך. החידושים הטכנולוגיים לא תמיד מוכרים (מכרים) לאדם הזקן, ולרוב הוא אינו **מודע** לתועלת שהוא יכול **להפיק** מהם. אף על פי כן אופק חייו לא **הצטמצם**, להפך הוא התרחב בשל ניסיון החיים והידע הרב שצבר במשך חייו. בזכות תבונתו וניסיונו הוא **נעשה** דגם לחיקוי עבור אנשים אשר **מצויים** בקרבתו.

א. השלימו את הטבלה שלפניכם. ציינו את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפועל	השורש	הבניין
חלו		
השגו		
מודע		
להפיק		
הצטמצם		
נעשה		
מצויים		

- ב. (1) מן השורש של הפועל **מכרים** כתבו פועל בבניין התפעל.
- (2) מן השורש של הפועל **נעשה** כתבו צורת בינוני פעול בבניין קל.
- (3) מן השורש של המילה **ידע** כתבו פועל בבניין קל בצורת ציווי נוכח.
- (4) מן השורש של המילה **תבונה** כתבו שם תואר בבניין נפעל.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

12. לפניכם משפטים ובהם שמות מודגשים.

- הַיִּדְּקָנוֹת היא תהליך טבעי.
- שִׁיחָה עם אדם מבוגר יכולה להביא לפעמים להַצְלָת חיים.
- בְּטוּי חובה של מבוגרים נעימים לשומע.
- חייבים למנוע הַשָּׁנוֹת מקרים שבהם קשישים נמנעים מַפְנִיָּה לאחרים בבקשת עזרה.
- ראוי שזקנים בימינו לא יחוו נַחֲתוֹת לעומת אחרים.

א. כתבו את השורש של כל אחת מן המילים האלה:

הַצְלָה שִׁיחָה הַשָּׁנוֹת

ב. לפניכם שלוש מילים: הַיִּדְּקָנוֹת, נַחֲתוֹת, הַשָּׁנוֹת.

(1) הקיפו את המילה שאינה שם פעולה.

(2) העתיקו את שתי המילים שלא הקפתם, וכתבו ליד כל אחת מהן את הבניין שלה ואת המשקל שלה.

המילה: _____ הבניין: _____ המשקל: _____

המילה: _____ הבניין: _____ המשקל: _____

ג. העתיקו מן המילים המודגשות במשפטים שבראש השאלה שני שמות פעולה מַאֲתוֹת הבניין,

וציינו את המשקל המשותף שלהם.

המילים: _____ המשקל: _____

ד. כתבו שם עצם במשקל קְטֹלֹן מן השורש של המילה בְּטוּי.

ה. לפניכם שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

- הצעירים מַנְחִים על ידי זקני המשפחה.
- הצעות להעלאת גיל הפרישה מוֹנַחוֹת על שולחן הדיונים של הוועדה.

כתבו את השורש ואת הבניין של כל אחת מן המילים המודגשות.

מַנְחִים השורש: _____ הבניין: _____

מוֹנַחוֹת השורש: _____ הבניין: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

13. לפניכם רשימת שמות.

תשובון, השתיכות, תמהון, תפאורן, עדיפות, התנה, תואי

א. מיינו את המילים בטבלה שלפניכם לפי דרכי התצורה.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

ב. בעמודה של שורש ומשקל בכל מילה שיש בה תי"ו שורשית, הקיפו רק את האות תי"ו השורשית.

ג. בעמודה של בסיס וצורן סופי כתבו ליד כל מילה את משמעות הצורן הסופי שלה.

ד. לפניכם שני משפטים ובכל אחד מהם מודגשת המילה "מחשבת".

כתבו ליד כל משפט את משמעות הצורן הסופי במילה "מחשבת".

- קריאת המאמרים עוררה את מחשבת.
- הדיון על המאמר דרש מן המשתתפים מאמץ מחשבת.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

14. א. לפניכם קטע, ובו מודגשות מילים שנגזרו מצורת הבינוני.

בימינו **רווחת** התפיסה ש"העולם שייך לצעירים". לכן מאמץ של **מבוגרים** להיראות צעירים הוא תופעה **נפוצה**. אולם למעשה זהו מאמץ **מיותר** כי מראה מבוגר אינו בהכרח מראה **מגונה**.

כתבו מעל כל מילה מודגשת את חלק הדיבור שלה.

ב. לפניכם משפט.

מעלה יש בה בזקנה, ואין סיבה להסתירה.

(1) כתבו את חלק הדיבור ואת השורש של המילה **מעלה** במשפט זה.

חלק הדיבור: _____ השורש: _____

(2) בהקשר אחר המילה **מעלה** יכולה לשמש גם חלק דיבור אחר. מהו חלק הדיבור? _____

(3) לפניכם משפט נוסף: היא **מעלה** בתפקידה.

כתבו את השורש ואת הבניין של המילה "מעלה" במשפט זה.

השורש: _____ הבניין: _____

ג. לפניכם רשימת מילים.

התעלות, עליונות, עליה, עלוי, מעלה

(1) העתיקו את המילה היוצאת דופן מבחינת דרך התצורה, וכתבו את דרך התצורה שלה.

(2) העתיקו את המילה היוצאת דופן מבחינת חלק הדיבור, וכתבו את חלק הדיבור שלה.

ד. לפניכם שני צירופים ובהם מודגשות מילים.

דרישה תקיפה _____

צורה גמישה _____

ציינו ליד כל צירוף את המשקל של המילה המודגשת בו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

15. א. (1) לפניכם שלושה צירופים, ובהם שמות תואר מודגשים שנוצרו בדרך של בסיס וצורן סופי.

לבוש עֲדָכְנִי, דיון עֶקְרוֹנִי, ערך מְלוֹנִי

כתבו מהי דרך התצורה של הבסיס של כל אחד משמות התואר המודגשים.

_____ – עֲדָכְנִי

_____ – עֶקְרוֹנִי

_____ – מְלוֹנִי

(2) לפניכם צירוף נוסף: פיתוח טֶכְנֹלוֹגִי.

במה שונה הבסיס של המילה טכנולוגי משאר הבסיסים של המילים שבתת־סעיף א(1)?

ב. לפניכם שני פעלים: גָּבִיתִי, גָּבַהֲתִי.

כתבו לכל פועל את שם הפועל שלו.

_____ גָּבִיתִי _____ גָּבַהֲתִי

_____ מן השורש של הפועל גָּבִיתִי כתבו בעל מקצוע במשקל קָטֵל.

_____ מן השורש של הפועל גָּבַהֲתִי כתבו שם פעולה בבניין הפעיל.

ג. לפניכם משפט.

באמצעות הַמְגִּיבָה אפשר להרים ציוד כבד.

_____ מהו השורש של המילה מְגִיבָה?

_____ מהו המשקל של המילה מְגִיבָה?

_____ מהי משמעות המשקל?

ד. לפניכם רשימת מילים.

הוֹרָה, מְבַקֵּר, אוֹפָה, מוֹרָה, פֶּקֶחַ

(1) הקיפו שתי מילים הגזורות מאותו המשקל.

(2) ציינו את הַמְשַׁקֵּל המשותף לשתי המילים שהקפתם. _____

ה. לפניכם משפט ובו שתי מילים מודגשות מחידושי האקדמיה ללשון העברית.

ברשות המקומית מינו יועץ לענייני אזרחים ותיקים שתפקידו למנוע גִּילְנוּת, כלומר למנוע יחס מפלה

כלפי אזרחים על רקע גילם, וכן לדאוג לִשְׁלוֹמוֹת של המבוגרים, כלומר לרווחה הגופנית, הנפשית

והחברתית שלהם.

כתבו מהי דרך התצורה המשותפת לשתי המילים המודגשות. _____

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

טיוטה

טיוטה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשפ"ה, מס' 75281 + נספחים

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"

"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالنجاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

נספחים: נספח 1 – מאמרים ונספח 2 – דף עזר
לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון
לבתי ספר עצמאיים
75281, קיץ תשפ"ה

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר א

זה קנה חוכמה

מאת הרב שמואל קובר

פסקה א "בן ארבעים לבינה, בן חמישים לעצה, בן שישים לזקנה" (אבות ה, כא). הזקן ניחן במעלות רבות. יש לו ממעלותיהם של בני הארבעים והחמישים, ובגיל שישים נוספת לו מעלת הזקנה, שנדרשה בנוטריקון זקן – זה קנה חוכמה.

פסקה ב אולם בדורנו התפיסה הרווחת היא ש"העולם שייך לצעירים". לפי תפיסה זו, יש חשיבות רבה לכוח, לשכלול וליוזמה הגשמית. בדור כזה הזקן נחשב פחות, ההערכה אליו ואל מעלותיו פוחתת, ולעיתים אפשר לראות אנשים מבוגרים שמתאמצים להיראות צעירים: הם לובשים בגדים ועוטים אביזרים שמשווים להם מראה צעיר.

פסקה ג מדוע כך הם פני הדברים? מדוע יש אנשים שרוצים להיראות צעירים, ומדוע אנשים כאלה מנסים להתחמק מן המראה הזקן? הרי גם אם אפשר להסתיר את סימני הזקנה, את הזקנה עצמה אי אפשר להעלים. אם כן, מדוע יש המבקשים להתכחש לה?

פסקה ד מי שנוהג כך, ייתכן שאינו מוקיר ומעריך את המעלות של הזקנה. אין לו גאווה ותחושת ייחודיות בשל התכונות האיכותיות והמיוחדות שבו. בעומק ליבו הוא מעריך יותר את הצעירים המאופיינים בכוח פיזי, בזריזות ובמהירות שבה הם פועלים.

פסקה ה למעשה, הזקן שעליו נאמר "זה קנה חוכמה" יכול להשתבח ולהתבלט במעלות הזקנה, שערך גדול ונכבד מן הערך של השכלולים הטכנולוגיים המתקדמים בעולם. ידע טכנולוגי, גם אם הוא מתוחכם ביותר, לא ישווה לחוכמה, בינה ודעת שבהן ניחנים הזקנים. כוח רוחני פנימי משפיע על הסביבה ועל חיי האנשים יותר מכוח ועוז חיצוניים.

פסקה ו זקן חכם שמכיר בערכו אינו צריך להתאמץ כדי להיות מעודכן בכל הטכנולוגיות וההמצאות החדשות, הוא אינו מחויב להתחרות בצעירים בידע של העולם המודרני על חידושי ושינויי, ואין הוא חש נחיתות בשל חוסר ידיעותו בתפעול מכשירים ובשל חוסר הבנתו בתחום החידושים הטכנולוגיים. בכוח תבונתו וניסיונו העשיר בחיים הוא יכול ליצור ולהועיל הרבה יותר מכל אלה.

* מעובד על פי הרב קובר, ש' (תשפ"ב). במחשבה אחרת, עמ' מט-נא.

פסקה ז נאמר במדרש: "אמר רבי יהודה בר סימון: אברהם תבע זקנה. אמר לפניו: 'ריבון העולמים, אדם ובנו נכנסין למקום, ואין אדם יודע למי [מהם הוא] מכבד. מתוך שאתה מעטרו בזקנה, אדם יודע למי מכבד'. אמר לו הקדוש ברוך הוא: 'חייך, דבר טוב תבעת, וממך הוא מתחיל' " (בראשית רבה סה, ט). מדברי חז"ל משתמע שעד ימי אברהם אבינו לא ניכר הבדל חיצוני בין אדם זקן לאדם צעיר, ואברהם אבינו הוא שביקש מהקב"ה סימן להבחנה כזאת, כי הוא הבין שהזקן צריך להתגאות בזקנותו, ושהיא צריכה להיראות לעין כול. מעלה יש בה בזקנה ואין סיבה להסתירה.

פסקה ח בזכות סגולותיו הזקן יכול להיות דגם לחיקוי לדור הצעיר ומופת באישיותו. הוא מעביר לדור הצעיר את המסורת ואת הווי החיים של בני דורו שהוא חווה בצעירותו, על מעלותיהם הרבות והישגיהם. הזקן יכול להעניק מתכונותיו ותובנותיו לילדיו, לצאצאיו ולבני הדור החדש. הוא מדגיש בפני כול את סדרי העדיפויות האמיתיים בחיים – תוכן רוחני ואיכות פנימית ואנושית יפים וחשובים יותר משכלולים גדולים והמצאות טכנולוגיות המתחדשים עלינו בכל יום.

מאמר ב

מעמדם של זקני רבנים

מאת הרב שמחה עלברג

פסקה א "והדרת פני זקן" – כך תובע מאיתנו צו התורה. היהדות מוקירה את הזקנה ותובעת הערכה ויראת כבוד כלפי הבאים בימים. ביהדות לדורותיה הזקן לא היה ברייה מיותרת המעייפת בזקנתה ומעיקה בדרישותיה. נהפוך הוא, הזקן נחשב תכשיט, יהלום המפאר את המשפחה כולה. דבריו נשמעו וזכו להוקרה, וכולם הביטו בו בעיניים צמאות וכמהות וחיכו למוצא פיו. לא הפטירו אחרי הזקנים: "מה הם מבינים? מה הזקנים מן העולם הישן יודעים?". להפך, זקני המשפחה שימשו דוגמה ומופת לכל הצאצאים.

פסקה ב לא כל יהודי בא בימים ראוי להיקרא זקן. אפשר להיות זקן בן יותר ממאה שנה ולא להיות זכאי לשאת את כתר הזקנה. את מדרגת הזקנה אי אפשר להשיג רק בצבירה של שנים רבות, אלא דרושים לכך כישורים רבים נוספים, כדברי חז"ל: "אין זקן אלא זה שקנה חוכמה" (קידושין לב, ע"ב). וכמובן, חוכמה משמעה חוכמת התורה. זקן תלמיד חכם – ככל שהוא מזקין כך הוא מתעשר בידיעת התורה.

פסקה ג עוד בתקופה שעם ישראל היה בגלות מצרים, במי בחר ה' יתברך להנהיג את עם ישראל? במשה ובאהרן, זקנים בני יותר משמונים. "ומשה בן שמונים שנה ואהרן בן שלש ושמנים שנה בַּדְבָּרָם אל פרעה" (שמות ז, ז). ולמה דווקא זקנים? האם לא טוב יותר שיהיו אלה אנשים צעירים, חדורי מרץ ויוזמה, מלאים וגדושים תוכניות כיצד להציל את בני ישראל מגלותם הפיזית והרוחנית? לשליחות הזאת העדיף ה' יתברך לבחור דווקא בזקנים, משה ואהרן. למה? כותב ה"משך חכמה" שגאולת ישראל מוכרחה לבוא על ידי זקנים המשוחררים כבר מדחפים לוחטים, וזוכים לאמון רב יותר מן העם המאמין שהם יוליכו אותו למטרה הסופית. ברגע כה גורלי, כאשר עם ישראל החל להיות עם, הפקיד ה' את גורל העם בידי זקנים, ובכך הונח היסוד כי נצחיות כלל ישראל טמונה בכוחותיהם של הזקנים.

פסקה ד כשרחבעם בן שלמה קיבל לידי את הממלכה מידי אביו, הוא איבד חלקים נכבדים ממנה. ומה הייתה הסיבה העיקרית לפילוג הממלכה ולתוצאות הקשות שנגרמו בעקבות זאת? הפגיעה בזקנים: "ויעזב את עצת הזקנים אשר יעצו ויָנְעוּ את הילדים" (מלכים א, יב, ח). רחבעם הקשיב לעצת הצעירים שיעצו לו לדבר אל העם בנוקשות ולא לעצת הזקנים אשר יעצו לו לנהוג בצורה גמישה יותר. אילו הוא היה מקשיב לעצת הזקנים, לא היה פורץ אותו מרי שבשיאו ההכרזה: "מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי" (שם, טז). כל זה משום שזלזלו בזקנים ולא הפנימו שרק הם מסוגלים לשמור על העם מפני אסון.

* מעובד על פי הרב עלברג, ש' (תשנ"ג). אמרי שמחה, חלק ב, עמ' פח-צא.

פסקה ה טָרְגִי הוא מצבו של עם שאיננו יודע להוקיר את הזקן: אנשים מזלזלים בכבודו, מדברים אליו בנימה של יוהרה, חוצפה וגאווה. ישעיהו הנביא השמיע את הקללה "יִרְהֲבוּ הַנֶּעַר בְּזִקְן" (ישעיה ג, ה), כלומר הנביא קובע שכאשר כבודו של הזקן נרמס, עם ישראל כולו סובל. לדעת בעלי המוסר, הזלזול בכבוד הזקן מבטא מדרגה נמוכה של עם ישראל.

פסקה ו הזקן ביהדות הוא דמות מורמת מעם – רגליו אומנם פוסעות על הקרקע הגשמית, אבל נשמתו ומחשבותיו גבוהות, קרובות לשמיים, ובזה טמונה גדולתו של הזקן, ובייחוד זקן שקנה חוכמה, זקן המשתייך לקטגוריה של זקני תלמידי חכמים. זקן כזה הוא פאר לא רק למשפחה, לא רק לחוג המצומצם שבו הוא פועל, אלא הוא אוצר לכלל ישראל.

מאמר ג

אברהם תבע זקנה

מאת הרב יעקב אריה גרוסמן

פסקה א בעידן המודרני השתפר מאוד מצבו הגשמי של האדם בזכות פיתוחים טכנולוגיים המקילים על האדם בחיי היום-יום. עם זאת נראה כי ככל שהטכנולוגיה מתקדמת, והתרבות המודרנית מתפשטת ניכר בחברה זלזול גובר בזקנים ובמסורות הישנות שהם רוצים להעביר לדור הצעיר. מייד כאשר מתגלים באדם סימני הזקנה, הוא מוערך פחות. לא רק שהסיכוי שלו להתקבל למקומות עבודה נמוך אלא אפילו מזלזלים בדבריו ובדעותיו. אנשים מפטירים כלפיו: "מה הוא יודע 'התרח הזקן'?", "המושגים שלו – כבר אבד עליהם כלח".

פסקה ב בימינו מתפתחת גישה המתמקדת בצדדים הגשמיים של האדם. לפי גישה זו, האדם נחשב ישות חומרית, וערכו נמדד לפי היכולת שלו להביא תועלת: אם הוא אינו מועיל עוד לחברה, הריהו כחרס הנשבר. כשם שמכונה שהתקלקלה או כל כלי אחר שאינו ראוי עוד לשימוש – דינם להיזרק לאשפה, כך גם האדם הזקן, שכבר תש כוחו, צפוי להידחק אל שולי החברה. לפי תפיסה זו, הזקן אינו ראוי לכבוד, ובוודאי אין מה ללמוד ממנו, אפילו באומרו דברים נבונים ומתקבלים על הדעת.

פסקה ג לעומת זאת ביהדות מאמינים בגדלות האדם. האדם הוא בחיר היצורים, בעל איכות רוחנית עליונה, חלק אלו-ק ממעל. אותו כוח רוחני שאנו קוראים לו נשמה, הוא הממלא את כל ישותו. כוח זה הוא בלתי נתפס בהיגיון הפשוט, והוא נצחי כמו הכוח האלוקי. ברור שלאור אמונה זו אין לייחס לאדם מושגים גשמיים כמו הזדקנות ש"מוציאה מכלל שימוש". להפך, ככל שהכוח הגופני נחלש ומותש בימי הזקנה כך הולך ומתחזק ומתעדן הכוח הרוחני. כך אומרים חז"ל: "זקני תורה... כל זמן שמזקינין, דעתן מתיישבת עליהן" (קנים ג, ו). השקפה זו, שנשמת האדם היא העיקר, מחייבת את האדם לקיים את מצוות "ואהבת לרעך כמוך" כלפי כל אדם, שכן מבחינת הנשמה כל הבריאה היא שלמות אחת המאחדת את כל בני האדם, צעירים וזקנים כאחד.

פסקה ד היהדות דוגלת בקשר המיוחד שבין הדורות, בין האב לבנו. "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" (דברים לב, ז). המידות והערכים הנעלים עוברים כחוט השני מדור לדור, מדור הזקנים לדור הבנים. הבן מכבד את אביו בזקנתו וקונה ממנו חוכמה ודעת.

* מעובד על פי הרב גרוסמן, י"א (תשנ"ג). דרכי ישראל, עמ' מח-נד; סג-סד.

פסקה ה
כבר אמרו חז"ל במסכת קידושין (לב, ע"ב): "אין זקן אלא מי שקנה חוכמה", והטעם לכך פשוט, מפני שאי אפשר לכבד כלי או חפץ רק מחמת התיישנותו, כיוון שמלבד זאת הוא לא נשתנה מןמות שהיה; אבל אדם נעלה, ככל שהוא מזקין הוא הולך ומוסיף חוכמה ורוכש לו חוכמת חיים, ומתוך כך אנשים יכולים ליהנות מדבריו ומעצותיו.

פסקה ו
מובא במדרש: "אברהם תבע זקנה. אמר לפניו: 'ריבון העולמים, אדם ובנו נכנסין למקום, ואין אדם יודע למי מכבד... אמר לו הקב"ה: ...'ממך הוא מתחיל'" (בראשית רבה סה, ט). אברהם אבינו היה הראשון שהכיר בעליונות של חיי הרוח של האדם המקשרים אותו אל קונו, ועליו אומר המדרש שהוא ש"תבע זקנה", כלומר דרש מן העולם להכיר במעלותיה של הזקנה. ואכן הקב"ה הבטיח לו שממנו תתחיל הזקנה, כלומר ממנו תתחיל תקופה חדשה בדברי הימים; מעתה האנושות תראה בזקנה שלב מכובד ומהודר.

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות החטופות	התנועות הגדולות	התנועות הקטנות	
חֲטַף פֶּתַח	קִמְצָ	פֶּתַח	a
חֲטַף סָגוּל	צִירֵי חֶסֶר יִ צִירֵי מֶלֶא	סָגוּל	e
	חִירִיק מֶלֶא	חִירִיק חֶסֶר	i
חֲטַף קִמְצָ	חֹלֶם חֶסֶר חֹלֶם מֶלֶא	קִמְצָ קֶטַן	o
	שׁוּרוּק	קוּבוּץ	u

טבלת הגופים

גוף ראשון	גוף שני	גוף שלישי	
מְדַבֵּר	נוֹכַח	נֹסֵת	יחיד
מְדַבְּרֵת	נוֹכַחַת	נֹסְתֹת	יחידה
מְדַבְּרִים	נוֹכַחִים	נֹסְתִים	רבים
מְדַבְּרוֹת	נוֹכַחוֹת	נֹסְתוֹת	רבות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחד/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אגד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעַל (הופעל), פָּעַל (פיעל), פָּעַל (פועל), הִתְפַּעֵל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פי"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פי"ו (נפ"ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה